

VANHUSPALVELULAKI 5§:N MUKAINEN SUUNNITELMA IKÄÄNTYNEEN VÄESTÖN TUKEMISEKSI

IKÄIHMISTEN NEUVOSTON KOMMENTIT

Vapaaehtoistyön lisääminen -> Mikäli hyvinvointialueella on tarkoitus lisätä vapaaehtoistyön osuutta, tulee huomioida, että hallitus on leikkaamassa järjestöjen rahoitusta miljoonilla euroilla (sote-järjestöt 130 miljoonaa, lisäksi muiden järjestöjen rahoitus pienenee kymmenillä miljoonilla). Tämän lisäksi maaseutukunnissa harvaan asutulla alueella myös vapaaehtoiset ikääntyvät ja määrä vähenee. Samanaikaisesti palvelutarve kasvaa. Vapaaehtoistyö voi olla täydentämässä palveluja, mutta sen lisääminen ei ehkä ole realistista.

Digitalisaation ja teknologioiden hyödyntäminen ("Digipalveluita kehitetään ensisijaisena palvelukanavana") -> " Kansalaisille, yrityksille ja yhteisöille on annettava tukea digitaalisten palveluiden käytössä. Digitukea tarjoavat Suomessa viranomaiset, kunnat, kolmas sektori sekä yksityiset yritykset. Digitukea on tarjolla erilaisten kohderyhmien tarpeisiin. Viranomaisilla on hallintolain (434/2003) 8 §:n mukaan velvollisuus neuvoa asiakkaita tarjoamiensa palveluiden käytössä."

Digitalisaatiota voidaan käyttää apuna, mutta kasvokkain tapahtuvaa kohtaamista ei saa unohtaa. Teknologian käytön osaaminen on varmistettava. Ikäihmisten neuvosto painottaa asiakkaiden ennakoivaa opastusta ja neuvontaa digipalveluiden käytössä ja kasvokkain tapahtuvaa palvelua järjestetään niille asiakkaille, jotka sitä tarvitsevat

Palvelukuvaus kotiin vietävät palvelut:

Päivätoiminta on tärkeää säilyttää ja jopa laajentaa nykyisestä, kun tavoitellaan ennaltaehkäisyä. Palveluissa tulisi suunnitella päivätoiminnan järjestämistä yhteistyössä kuntien, kolmannen sektorin ja seurakuntien kanssa.

Ikäihmisten neuvosto painottaa, että hyvinvoinnin edistäminen ei saa jäädä vain puheeksi vaan toimenpiteet on tehty toteutettavaksi. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ennaltaehkäisevänä toimintana tulisi korostaa.

"Ikäkeskuksen neuvonnassa asiakas pääsee keskustelemaan ammattilaisen kanssa omasta tilanteestaan ja saa ohjausta ja neuvontaa tilanteensa ratkaisemiseksi." ->

Ikäkeskukseen rekrytoitu lisää henkilöstöä ja sen myötä palvelu on palautteen mukaan toiminut hyvin. Jatkossa on tärkeää varmistaa, että henkilöstöä on riittävästi vastaamaan lisääntyvää tarvetta. Ikäihmisten neuvoston todetaan, että näkökulmasta varsinkin pienten kuntien osalta tiedottamista ja yhteystietojen saatavuutta on parannettava

Omaishoito

Ikäihmisten neuvosto kiinnittää huomiota että omaishoitaja on usein iäkäs, ja palvelujärjestelmä näyttäytyy byrokraattisena ja eikä omaishoitaja selviä tässä ilman riittävää tukea, minkä takia yksilölliset tarpeet tulee huomioida annettavassa tuessa

Ikäihmisten neuvosto toteaa myös että eteläiseltä alueelta puuttuu kiinteä palvelupiste mikä nähdään ongelmallisena väestön ikärakenteen ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta

Henkilöstön saatavuus

”Kasvavaan tarpeeseen perustuva **henkilöstön** lisätarve ilman toiminnan tehostamistoimia on noin 500 htv. Lisääntyvän henkilöstön määrästä noin 100 htv pyritään kattamaan mm. lääkeautomaattien ja etähoivan avulla. Tekoälyn ja robotiikan mahdollisuuksia selvitetään sekä asiakkaan tarpeeseen vastaamisen että työntekijöiden työn sujuvoittamisen näkökulmasta.” -> Maakunnan laita-alueilla on todella paljon katvealueita, joissa on erittäin huonot yhteydet tai ei yhteyksiä lainkaan. On kuntia, joissa lähes puolella alueella yhteydet ovat heikot ja pätkivät. On varmistettava, että asiakkaalle suunnitellut laitteet toimivat moitteettomasti.

Kotihoidon piirissä on henkilöitä, joiden ei pitäisi asua yksin, esim. muistisairaita tai liikuntarajoitteisia. He kokevat turvattomuutta ja yksinäisyyttä, tapahtuu vahinkoja, pesulla käytetään vain kerran viikossa – vaikka olisi tarve käydä useammin.

Ikäihmisten neuvosto kiinnittää huomiota siihen että toimintakyvyn arviointi tulee tehdä riittävän usein. Riittävät palvelut kotiin tarpeeksi ajoissa myöhentävät siirtymistä asumispalveluun.

Palvelutarpeen arviointiin on kiinnitettävä erityistä huomiota, koska tiedetään ennusteet ikäihmisten määrän kasvusta. Ikäkeskuksen asiakasohjauksen ja geriatrisen poliklinikan rooli, resurssit ja ammattitaito on tärkeässä roolissa.

Palvelutarpeen arviointi yhteistyössä asiakkaan, läheisten ja hoitohenkilöstön kanssa. Samoin palvelujen järjestämisessä yhteistyön tekeminen (sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut).

Yhteistyö

Hyvinvoinnin edistämiseksi on laajat yhdyspinnat suhteessa kuntiin järjestöihin ja muihin toimijoihin. Ikäihmisten neuvosto kiinnittää huomion siihen onko eri toimijoille selkeää se, miten yhteistyö aiotaan käytännössä toteuttaa

Terveysasemista

Valtaosa **terveysasemista** tarjoaa jatkossa osa-aikaisia palveluja. Jos maaseudun haja-asutusalueelta autoton ja digitön tarvitsee nopeasti päivystysaikaa (ei ambulanssin tarvetta kuitenkaan) lääkärille tai hammaslääkärille toisella paikkakunnalla (20 – 50 km:n päässä), miten varmistetaan, että hän pääsee palvelujen pariin? Vastataanko tähän tarpeeseen liikkuvilla palveluilla? Päivystysajan voi helpostikin saada, mutta taksin saaminen ei useinkaan onnistu maakunnan laita-alueilla niin, että se ennättää saapua ajoissa. Julkista liikennettä ei ole – ja jos on, se vähenee koko ajan. On useita esimerkkejä: päivystysajan on saanut, mutta ei kyytiä palveluun niin nopealla aikataululla kuin on tarpeen. Ja näin syntyy käyttämättömiä

palveluaikoja, jota joku muu voisi olla tarvita. Olemassa olevia palveluja ei saa lakkauttaa ennen kuin korvaavat palvelut ovat toiminnassa. Liikkuvien palvelujen osalta on vielä epäselvää, mitä ovat käytännössä. Voi olla hyvä ratkaisu laita-alueille, jos saadaan toimimaan.

Viestinnästä

Viestinnän osuus suunnitelmassa. Miten ikäihmisille viestitään palveluista? Varsinkin nyt, kun palveluja karsitaan terveysasemilta ja keskitetään – ja on tulossa suuria muutoksia palvelujen tuottamisen tapoihin. Yli 75-vuotiaista 78 %:lla ei ole edes digitaalisia perustaitoja (Digitaitoraportti 2023). He eivät siis saa tietoa digikanavista. Eivät myöskään juuri käytä some-kanavia. Monella ei ole varaa tilata lehtiä ja suuri osa heistä ei ole edes kotihoidon piirissä. Monilla ei ole omaisia lähellä tai lainkaan ja monet ovat autottomia – autottomuus lisääntyy 75 ikävuoden jälkeen merkittävästi. Laki edellyttää, että julkinen sektori viestii palveluistaan saavutettavasti ja ymmärrettävästi.

Myös sisäisen viestinnän tehostaminen olisi syytä huomioida (henkilöstöviestintä). Tietoa työntekijöille suunnitelmista, ohjeista jne. Intran kautta pelkästään tieto ei tavoita kaikkia. Esihenkilöille vastuuta viestinnästä omalle henkilöstölle.

Heräsi myös kysymys: onko suunnitelman tavoitteet ylimitoitettuja: realismi? Tavoitteet sinällään ovat oikein hyviä ja suunnitelma antaa hyvän kuvan tulevasta.

Lopuksi: Ikääntyneiden tulee saada joka puolella hyvinvointialuetta

- terveydenhoitoa ja hoivaa tasavertaisesti ja lähellä kotia
- viettää turvallista ja aktiivista elämää
- harrastuksia maksukyvyllä sopivin hinnoin
- saada asua kotona tuntematta yksinäisyyttä